

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX.

Ч. 161. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 16-го липня 1941.

No. 161. Jersey City, N. J., Wednesday, July 16, 1941.

VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В З'ЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТИВ ЗА ГРАНИЦЕЮ З'ЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ

Тел. „Свобода”: ВЕрген 4-0217. — Тел. У. Н. Союзу: ВЕрген 4-1016. 4-0807.

THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA

FIVE CENTS ELSEWHERE

РУЗВЕЛТ ДОМАГАЄТЬСЯ ЗАДЕРЖАННЯ НОВОБРАНЦІВ

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт та ціла адміністрація почали змагання за впровадження нового закону, який уповажнив би уряд до задержання понад 1,000,000 новобранців та членів національної гвардії довше як один рік служби у війську. Мимо перестороги з боку спікера Рейборна й демократичного лідера МекКормека, що таке намагання президента Рузвелта стріне поразку в Конгресі, адміністрація таки приготувала законопроект для задержання новобранців довше у війську. Штаб армії мав переконати більшість конгресових лідерів про необхідність продовження військової служби.

НЕМА ПОКИШО МОВИ ПРО ВИСИЛКУ АРМІЇ ПОЗА ГРАНИЦІ ЗАХІДНОЇ ПІВКУЛІ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт, стоячи в обличчя великої опозиції в Конгресі в справі анулювання закону, який забороняв висилку американської армії поза межі західної півкулі, згодився, що покищо цей проект не буде братися під увагу, й тому нема зараз й мови про висилку нового американського експедиційного корпусу до Європи.

НАКС ЗАПЕРЕЧУЄ ТАЙНИЙ ПАКТ З АНГЛІЙСЬКОЮ ФЛОТОЮ.

ВАШИНГТОН. — Секретар маринарки полковник Накс заявив перед Сенатським Морським Комітетом, що американська флота не є звязана жадним тайним пактом з англійською флотою для спільної акції на Атлантиці. Він сказав, що американські кораблі не були у війсьній зоні, яку очеркнув президент Рузвелт. Вправді американські кораблі випливають куди дальше на море як передтим, але це, як заявив секретар маринарки, тільки звичайне патрулювання.

ЗВІЛЬНИЛИ ТРЬОХ НІМЕЦЬКИХ ПРОПАГАНДИСТІВ.

ВАШИНГТОН. — Американський уряд звільнив з тюрми трьох німецьких пропагандистів, а саме д-ра Курта Г. Ріта, б. німецького посла в Австрії, д-ра М. Заппа й Гунтера Тонна, що їх були арештували за переступлення закону про реєстрацію чужинецьких пропагандивних агентур.

Правдоподібно звільнення цих німців стоїть в тісному звязку зо сподіванням звільнення двох американських журналістів німецького владю, а саме Дж. Алена й Р. Готелета, яких від кількох місяців держить німецька поліція за здогадливу „шпіонажу”.

ЛЯ ГВАРДІЯ ПЕРЕСТЕРІГАЄ ПЕРЕД МИРОВОЮ ОФЕНЗИВОЮ ГІТЛЕРА.

НЬО ЙОРК. — Посадник міста Ньо Йорку Ля Гвардія заявив перед групою південно-американських педагогів, що Гітлер збирається почати велику мирову офензиву в північній і полудневій Америках. Ці відомости мав передати один член німецької амбасаді у Вашингтоні певній групі американських ізоляціоністів.

Ля Гвардія не сказав докладніше, як і коли Гітлер задумує почати цю „мирову офензиву”; він обмежився тільки до того, що це правдива заява, що Гітлер є „невідповідальним фанатиком”, і що Америка не дозволить йому опанувати цілий світ.

СОМНЕР ВЕЛЕС ПРО АЗОРИ.

ВАШИНГТОН. — Підсекретар стейту Сомнер Велес заявив, що уряд Злучених Держав Америки не має жадних замірів щодо Азорів. Однак він заявив, що це дуже важне для Америки, щоб ці острови стали в приятельських руках, цебто, щоб вони не попали під німецьке панування.

В минулу суботу американський уряд офіційно заперив португальського міністра д-ра Антоніа де Біанчі, що Америка не має жадних ворожих замірів щодо Азорів і других островів, що є під контролею Португалії.

ДОМАГАЮТЬСЯ СЛІДСТВА НАД БРИТИЙСЬКИМ ПОСЛОМ.

ВАШИНГТОН. — Сенатор Бортон Гвілер заатакував дуже гостро британського посла полк. Дж. Веджвуда за його критику американського конгресу в Бостоні. Згаданий британець мав сказати в Бостоні, що Америка не має відповідного конгресу, який вміє би співділати з президентом Рузвелтом.

Гвілера, який домагається офіційного доходування в справі пропагандивної діяльності полк. Веджвуда, піддержали другі республіканські сенатори і конгресмени як Шафер, Най, Тобей і др.

ІКЕС НАЗИВАЄ ЛИНДБЕРГА „НАЦИСТИЧНИМ ІНСТРУМЕНТОМ”.

НЬО ЙОРК. — Виступаючи з промовою на французькому святі Бастиллі в Менгетан Сентер, секретар внутрішніх справ, Гаролд Ікес, оскаржив Ч. Линдберга, що він є інструментом Гітлера та чекає на приказ з Берліна, щоб почати свою політичну критику в Америці. Це була найгостріша критика, яка коли-будь була висказана на адресу опозиції визначним членом кабінету президента Рузвелта.

УМАНСЬКИЙ КАЖЕ ВЕЛЕСОВІ ПРО ПОТРЕБИ СОВЕТСЬКОГО СОЮЗУ

Советський амбасадор Константин Уманський зложив офіційну візиту підсекретареві стейту С. Велесові та передискутував з ним ці запотребування Росії, які представив він департаментові стейту минулого тижня. Уманський заявив американським журналістам, що підписання пакту з Англією викликало „ентузіазм” в Москві та є дуже „популярне” серед советських мас.

Уманський заявив, що советська амбасала буде випускати двічі в тиждень спеціальні бюлетени, щоб інформувати американську публічну опінію про хід німецько-большевицької війни.

Советські кола не скривають думок, що Японія захоплена тепер війною СССР з Німеччиною, рішиться скоро на якийсь війсьній крок на Далекому Сході.

Департамент стейту ще й досі не висказав своєї офіційної опінії про підписання англійсько-советського пакту минулої неділі.

КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ АМЕРИКИ ПІДДЕРЖУЄ РУЗВЕЛТА

Роберт Майнор, секретар комуністичної партії Америки, заявив, що американські комуністи в цілости будуть піддержувати заграничну політику президента Рузвелта й будуть проти страйків у війсьній промисловості. Він не сказав, чи комуністи в Америці помилялися, коли поборювали Рузвелта або підбурювали робітників до страйків в центрах військової індустрії. Майнор висказав сподівання, що червона армія переімецьку інвазію на СССР.

НАКС КАЖЕ, ЩО ВІН ВОЛИТЬ ВІЙНУ ЯК ГІТЛЕРІВ МИР

Полк. Френк Накс знагоди його призначення секретарем маринарки тому рік назад, заявив, що він сподіється, що американська допомога Англії не запровадить Америку до війни. Однак, він додав, що він вибрав би скорше війну як здачу на мир з Гітлером. Накс сказав, що він не вірить, щоб „вільні, незалежні демократичні Злучені Держави Америки могли жити в світі, опанованім нацистами”.

СОВЕТИ ГОЛОСЯТЬ ПРО НОВІ ВЕЛИКІ ПЕРЕМОГИ НА СУШІ, МОРІ Й ПОВІТРІ

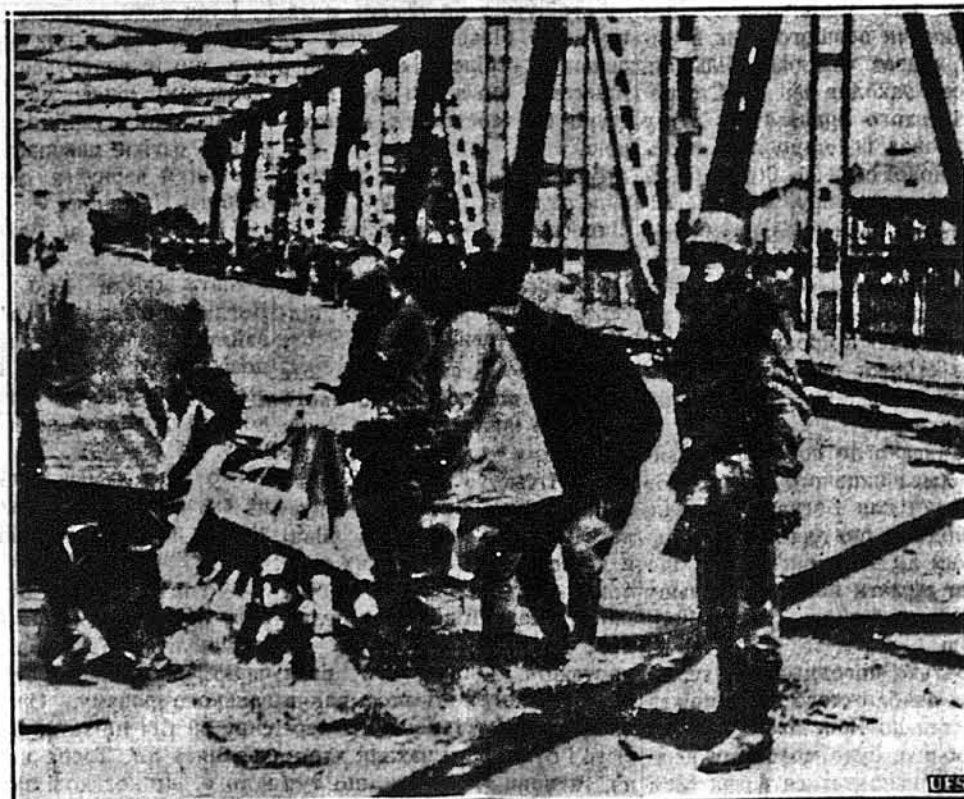
Згідно з тим, що подає Юнайтед Прес з Москви, то друга німецька офензива проти лінії Сталіна, а в наступі на Ленінград, Москву і Київ, зістала цілковито стримана, подібно як і перша. Тільки, що тим разом, як кажуть Совети, забрало їм всього два дні, щоб ту офензиву стримати. Та советські війська не тільки стримали німецькі наступи, але ще завдали німцям великих втрат. І так на Балтиці советські летуни заатакували великий німецький конвой, що був призначений для транспорту військ. Вислід був такий, як подають советські звідомлення, що знищено 13 німецьких транспортних кораблів, два контрторпедовці й корабель, що був наладований повзами. Про інші боеві фронти кажеться, що ставиться опір, а в деяких місцях советські війська переходять до проти-наступів. Особливо перемоги мали віднести советські війська, як подають советські звідомлення, в Україні, де на захід від Києва, де забрано в полон 3,000 німецьких вояків і багато зброї. Знову в наступі німці в напрямі на Москву, советські війська, як кажуть Совети, знищили до 100 німецьких повізів.

НІМЦІ ЗНОВУ ЗБУВАЮТЬ ПОДІЇ МОВЧАНКОЮ

Німецький генеральний штаб знову не подає в звідомленні нічого нового, бо каже кількома словами, що „пролом на східному фронті продовжується згідно з планом”. Знову німецьке радіо розголошує, що Совети „пробували напасти на Балтику”. А „неофіційні німецькі кола”, як подає „Юнайтед Прес”, заявляють, що німці йдуть з цілою силою вперед в напрямі Ленінграду і Києва і заповідають, що упадок Києва є неминучий. Та виходить, що до Києва ще далеко, бо говориться про бомбардування Житомира. Сам Київ має горіти, бо є часто бомбардований.

ІДЕ В ПЕРШУ ЧЕРГУ ПРО ЛЕНІНГРАД

Так виглядає, що німцям особливо залежить на тому, щоб впершу чергу зайняти Ленінград. Тому натискають сильно на ленінградську округу спільні фінсько-німецькі частини з боку Карельської шийки.

РОСІЙСЬКІ БРАНЦІ.—Німець сторожить над російськими бранцями, котрих поставлено до усунення поломаних предметів з мосту на ріці Дніп, недалеко від сталінової лінії (Німецька світлина).

БРИТАНІЯ ВЖЕ НАРІВНІ ЩОДО ЛЕТУНСЬКОЇ СИЛИ З НІМЕЧЧИНОЮ

ЛОНДОН. — Незабаром Британія відплатиться Німеччині за бомбардування Лондону й інших британських міст. І то відплатиться в такий спосіб, що Німеччина потерпить більше ніж терпів Лондон, ніж терпіли британці від німецьких бомбардувань. Таке заповів британцям Вінстон Чорчїл, додаючи, що й Італія відчує ще британську повітряну силу, яка тепер уже дорівнює німецькій, а в скорому часі її перевищить.

Не буде замирення з Гітлером!

Ще заповів британський прем'єр, що Британія не заключить під ніяким оглядом перемир'я чи мирного договору з Гітлером і „його генгом”.

СОВЕТСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ ДОГОВІР ВІДБУДОВУЄ ДАВНІЮ ПОЛЬЩУ.

ЛОНДОН. — В Лондоні підпишуть на днях договору між СССР і польським урядом на вигнання. Від СССР підпише советський амбасадор І. Майський, а від Польщі ген. Сікорські, польський прем'єр. Згідно з тим договором Совети мають визнати незалежну польську державу в передвоєнних границях, себто в тих, які Польща мала, заки зачалась німецько-польська війна. Совети теж уневажнять договір з Німеччиною, яким поділено Польщу в той спосіб, що Західна Україна і Білорусь, що були під Польщею, дісталися до Советів. Крім того Совети мають дати згоду на створення у Советях окремої незалежної, польської армії. Англійська преса подає, що Польща певно дістане від Советів давні західно-українські, білоруські та литовські землі.

МОСКВА ЗАПОВІДАЄ УПАДОК ГІТЛЕРА.

МОСКВА. — Поневолені Німеччиною народи і держави будуть визволені, а Гітлеризм буде цілковито знищений, заповідають офіційні советські кола. Кажуть, що це є льогічний вислід советсько-британського договору, що є піддержаний „великанськими матеріальними засобами Злучених Держав”. Росія, Британія і Злучені Держави кидають тепер усі сили до боротьби з Гітлером. І хоч ще можливо треба буде побороти деякі труднощі, остаточна перемога над Гітлером запевнена, пише советська „Правда”. До цього додає, що Гітлер поповнив величезну помилку, допустивши до війни на два фронти. Разом з тим часосин помістив великі знимки, на яких представлено підписування британсько-советського договору в присутності Сталіна.

ПОКИШО ІДУТЬ ВЗАД.

ЛОНДОН. — Кореспондент часопису „Нью Йорк Таймс” стверджує, що в Англії військові знавці здають собі справу з того, що німці покищо в Советях таки горою, бо йдуть вперед, а советські війська взад. Тому кажуть, що не буде так легко з перемогою над Гітлером. Усе те залежить від того, чи советські війська заховать при відступі дисципліну і не дадуть німцям змоги зломити головну советську силу.

НА КОГО НАПАДЕ ЯПОНІЯ?

ШАНГАЙ. — Є таке переконання, що Японія готується до нової війни. Тому і замкнула на 10 днів пристань Кобе, звідки можна відправляти війська на полудне, себто для нападу на Французький Індокитай, чи може Голландську Індію, або Тайланд (Сіам). Усі ті комбінації є можливі, згідно з тими відомостями, що доходять з британських кол. Але є думки, що припускають напад на Сибір, себто на Совети, не зважаючи на недавню заключений з Советами договір про ненапад. Кажуть, що договір СССР з Британією цілковито змінює ситуацію. Напад на Совети, як кажуть, дуже правдоподібний, якщо Німеччина віднесла над Советами більш перемоги і заняла Москву. Але теж кажуть, що всі ті поголоски це може бути „війна нервів”, якою Японія хоче допомогти Німеччині, яка на неї натискає, щоб напала на Совети. Також Італія заповідає участь Японії у війні.

ДОГОВІР „САМОГУБНИКІВ”.

БЕРЛІН. — Юнайтед Прес подає, що нацистський речник говорив про британсько-советський договір як „про договір між двома самогубниками”. Далі той речник ще заявив, що Німеччина не заключить ніякого договору з Советами, бо змагає до знищення советської системи.

В КИЄВІ — ПОЛЬСЬКИЙ ПРАПОР.

СТОКГОЛЬМ. — Польська тайна радіова станція оголосила, що на університеті св. Володимира в Києві висить польський прапор разом зо советським. Це перший раз від 1920 р., себто від польсько-советської війни. Також є польський прапор на київських Золотих Воротах, що то їх ударив своїм „шербаком” ще польський король Болеслав Хоробрий. Радіо ще передає що тепер поляки і москалі йдуть разом. Таке читаємо в американсько-польській пресі як надіслане зо Швеції.

„ОБСМАЛЕНА ЗЕМЛЯ“

(З канадського часопису „Український Голос“).

Говорить „Фрі Пресс“:

„(Сталін) пропонує державити китайської політики об-смаленої землі. Це значить, він сподіється відступати поводи і безконечно, лишаючи за собою край знищений, порожній і голий, стайні без худоби, поля без збіжжя, фабрики по-ломані та посаботажовані, до-роги та залізниці понищені. Він накликає свій народ, аби помагав йому в цій ділі, де потрібна буде відступати. Тер-піння, які це потягне за собою для соток тисячів, ні — мі-ліонів, його народу, є неопи-сані. Однак це є терпіння, на-які пішов китайський нарід кілька літ тому з наслідками найпощадливішого роду для Ні-шону. Коли це правда, що на-ціоналізм російського народу і мораль, яка його підтримує, є найслабшим чинником в їх опорі, то зовсім можливо, що Росія може зробити той-самий осяг, що Китай. З на-шої точки погляду такий опір міг би бути незрівняною до-помогою“.

Ішими словами „Фрі Пресс“ не має нічого проти цього, аби Сталін спалив і знищив цілу Україну. Це була би „незрів-нана допомога“ до поборова Гітлера. Однак й Гітлер не такий дурний. Того самого дня коли „Фрі Пресс“ одушевля-ється перспектив перемін У-країни в „обсмалену землю“, телеграма Асоційейтед Пресс з Берліна подає коментарі та-мошнього часопису „Льокаль-анцайгер“. Ось вони:

„Коли росіяни понизять свої харчі, то мусять голодувати. Це є абсолютно певне, що Німеччина в своїй боротьбі за існування не дасть одної унції хліба до розпорядимо-сти большевицького населен-ня“.

Ми не знаємо, наскільки „Льокальанцайгер“ висловлює погляди німецького уряду, од-нак, як би він був навіть оп-озиційний (а такого звіра в Німеччині нема!), то є причи-на здогадуватися, що в цій випадку уряд готовий піти за його радою. Предвиджує це „Фрі Пресс“, коли згори за-повідає, що „терпіння, які це потягне за собою для соток тисячів, ні — міліонів, народу, є неописані“. Правда, „Фрі Пресс“ „великодушну“ вислов-лює ще припущення, що ро-сійський нарід може собі по-водити на ці терпіння, як що його націоналізм є найсильні-шим чинником в його опорі, бо ось китайський нарід по-зволив собі на це кілька літ тому. Клопіт лише в тім, що розходиться тут не про росій-ський нарід, а про український нарід, а це зовсім що іншого, і у „Фрі Пресс“ також крайня чора би вже про це знати.

Сталін дає „незрівняну до-помогу“ проти Німеччини кош-том майна і життя, а не лише „терпіння“, як це сугестує „Фрі Пресс“, „соток тисячів, ні — мі-ліонів“ українського народу. Українського, не російського! А цей нарід так само добро-вільно не віддає себе в жертву на жорстокий поклик Сталіна, як несповна десяти літ тому не йшов добровільно на голо-дову смерть, на яку післав Ста-лін п'ять до десяти мільонів того самого українського на-селення, що не хотіло приста-вати на колективну господар-ку. Як в голодові роки укра-їнський нарід мільонами гинув тільки тому, що Сталінове ві-йсько силою відбирало в укра-їнських селян хліб, так само і тепер воно лишається на дру-гий голод лише тому, що вій-сько, котре перше німцями віт-кає, знаходить ще доволі часу і сили, аби безпомічні україн-ські села палити, усе майно грабувати, а чого не може зграбувати, те в інший спосіб нищити. Говорити про „росій-ський націоналізм“ того укра-їнського народу, це такий са-

мий глум, як говорити про англійський націоналізм Де-Валери.

Але навіть як би справді на Україні був чомусь не україн-ський, а дійсний російський нарід, як би російська армія перемінювала не лише україн-ську, але й дійсню російську землю в „обсмалену землю“, як би усе нищила по самий Урал, або й по Лену, то „Фрі Пресс“ повинен не забувати, що робилаб вона це не для народу Сталіна. Не тільки у-країнський, але й російський нарід не є народом Сталіна. Сталін — грузин і для росій-ського народу він чужинець мало що менший, як для укра-їнського народу. Зрештою те, що він зробив з своїми ста-рими партійними товаришами, з найближчими своїми давні-шими приятелями, — Бухарі-ном, Зіновєвом, Каменєвим, Риковим, Томським, Тухачєв-ським, Ягодою і сотками та-тисцями інших — це вже до-сить добрий доказ його без-сердечності, безоглядності та жорстокості.

Коли обставини склалися так, що Советська Росія опинила-ся між ворогами Німеччини таж само, як Велика Британія і коли Велика Британія обіцяє Советській Росії допомогу, то хотілось враз з тим сподіватись, що Велика Британія бу-де бодай трохи старатися впливати на Сталіна, аби він не допускався нових жорсто-костей. Колиж замість цього приходиться навіть в Канаді обсервувати одобрювання його жорстокості, що напевно має потягнути „сотки тисяч, або й мільони“ жертв, то це для нас розчарування в най-вищій мірі. Питання є, що ска-зав би „Фрі Пресс“, як би уряд Великої Британії пішов при-сподіваним німецьким наїзді Ве-ликої Британії слідами Сталі-на і казав палити міста та се-ла, забирати усе майно, яке можна вивезти, а мільони сво-го населення лишив в голоді та без даху над головою на-клопіт для Гітлера.

Отут і можна приложити оповідання про суд Соломона.

„ЗА НАШУ І ВАШУ СВОБОДУ“, КАЖУТЬ СОВЕТИ ДО ПОЛЯКІВ

МОСКВА. — Советське ра-діо знову відізналось до поля-ків з словами: „Поляки від Чорного моря по Балтик...“ Далі заповідається, що день польського визволення вже близький, бо російські війська боряться теж і за освобод-ження Варшави. Кажеться, що російський нарід проливає кров „за власну і вашу свобо-ду“. Радіо звиває поляків до безпощадної боротьби з ні-мецькими фашистами.

ХОЧЕ СТАТИ АМЕРИКАНСЬКОЮ ГРОМАДЯНКОЮ.

Америка має договір з Норвегією, на основі котрого навіть люди, що родилися в Америці, якщо вони жи-вуть постійно в Норвегії, стають норвежськими грома-дянами. Те сталося з Сигрідою Гуріє, що родилася в Брукліні, Нью Йорк, але поїхала дитиною з родичами до Норвегії. Прихавши нині до Америки й заживши у Голівуді, вона старается добути американське гро-мадянство, котре вона втратила на основі цього не-бувадного договору.

ГЕЛИФЕКС — ДРУГИЙ ГІБРАЛЬТАР

Пристань Гелифекс відіграє сьогодні величезну роль. Це справжня британська цитадель на північно-американському кон-тиненті.

Хоч Гелифекс не є найбіль-шою в світі пристанню, але нині цілком певно найрухливі-шою. З неї випливає найбіль-ше кораблів, а це головню конвої, призначені для охоро-ни транспортів, що призначе-ні для Британії. Під зиму це число приїжджаючих і віді-зжаючих кораблів повторить-ся. На тому заробляє місто, де вже нема безробітних, як і ціла Нова Шкотландія, а з нею і ціла Канада.

Гелифекс ще раз стається Гібральтаром західного сві-ту, теликою перехресною доро-гою імперії, де гінду-ський турбан (зав'яз) є майже чимсь таким звичайним як клиновата шапка королівсько-канадського летуна.

Докази, що Гелифекс з при-роди вже є перехресною до-рогою, знаходимо на кожнім кроці. Стрункий, блондин, ав-стралійський вояк, кидається в крісло стрижів, а каже: „Ко-ротко обстрижіть, бо не знаю де або коли буду наступний раз стригтись“.

До головної іміграційної квартири прибуває громада китайських моряків, свіжо ви-ритуваних з сторпеданого вантажного корабля. „Чудові, не до увірення люди, ці ки-тайці“, говорить їхній англій-ський товариш; кожний з них, неначе прикований, держався призначеного місця, коли нас влучила торпеда.

Нерозуміючи ні слова, ки-тайці вищипали зуби, прита-куючи: „Гарно, гарно“, — це все, що вони зміogli сказати.

Три новозшкоти є міністра-ми в канадському федераль-нім кабінеті. Ними є: Р. Л. Релстон, міністер краєвої обо-рони, ранений три рази в по-передній світовій війні і на-городжений Хрестом Вікторії за те, що наражав життя для ратування ранених товаришів.

Другим є міністер національ-ної оборони для морської служби. Він теж був ранений в попередній війні і лишений на дорозі до Монс як нежи-вий. Третім є міністер скарбу.

Нова Шкотландія, а передов-ськи пристань Гелифекс, були британським вихідним місцем для заатакування французів у Північній Америці в 18. сто-літті. Парламент піддержав матеріально цих кольтонів в 1749. р. і вислав їх до при-стані Чебукто, в Екедії, яка опісля зістала названа Гели-фексом.

Опісля наступили французь-кі та індійські війни, а далі Американська Революція. Гели-фекс поставав вояків для британців. У часі Наполеон-ських воєн королівсько-англій-ська маринарка держала в

пристані велику флоту. Волф планував звідси здобути Кве-беку. І саме в часі війни в 1812. році сталося те, що ство-рено перші на світі модерні конвої в Галифексі, які ес-кортували кораблі, через аме-риканську блокаду, а які бу-ли обсажені британськими вояками.

Подібно малася справа в ча-сі Кримської і Бурської вій-ни. Великий доброт набут наступив в Гелифексі в 1914. р. Тут збиралися конвої і тут бу-ла північно-атлантична база для британської флоту, а о-після для американців. Тут теж громаджено всякі припаси для вояків, що вдавались до Франції. На тому Гелифекс збивав гроші, як і в давніших війнах.

Та новозшкоти не вдоволя-лись лиш тим, що тягнули ко-ристи з війни. Вони також бо-ролись по стороні британців по цілім світі. Новозшкотець був першою канадською жертвою в бурській війні.

Гелифекс є відомий також за своїх духових вартостей, якими збогатив Британський Імперію. Тут основано проте-стантську церкву св. Павла, найстаршу в цілій британській Північній Америці.

Однак Гелифекс і терпів через війни, бо находився час-то близько поля боротьби. Найбільшою карою була ця, що спіткала його в 1917. р. Наступила тут тоді колизія двох кораблів. Один з них був наладований амуніцією, при-значеною для Франції. Кора-бель з амуніцією поплив до вузлин, де Гелифекс наближа-ється до морського берега і тоді повстала на ній пожежа. Експлозія потрясла цілім мі-стом і знищила велику його частину. Около 2,000 осіб без-нуали; 10,000 лишилися без-домними, а тисячі інших гели-фексів стратили зір, оглухані або були тяжко покалічені.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІ

І. М. — Надісланий витинок з американської газети діста-ли. Чому дивуетесь? Хіба ма-ло є там у Ваших сторонах большевиків і задурманених кацапством? А коли прило-жив до цього свою руку хтось з наших, то й це не таке див-не. Прецінь Шевченко писав: „Не так ті вороги, які добрілі люди...“ Але при чому тут Ва-ша заввага, що наш нарід темний, а „Свобода“ — „не-раз хвалиться, що ніби вихо-ває нарід!“. А чи не вихову-ють його Шевченко і Франко? Або українські герої, що кла-дуть свої голови? А як з Ва-ми? А Ви що робите? Таж Ви перші найбільше винні, що там така темнота. По письмі бачимо, що Ви освічена лю-дина. Виглядає, що місцевий священик, бо підпис придума-ний. Якаж у Вас народна ро-бота? Громада стара і велика. Маєте своїх лоєрів, учителів, тощо. Мають і діти Ваші по-кінчили високі чи найвищі школи, то й є кому попрацю-вати. А чи працюють? Ви-ходилоб, що „Свобода“ має за Вас усіх те зробити, що в першу чергу Ви са-мі обов'язані робити. Чи не булоб добре вдуматись в Франкову правду, і в першу чергу дбати про те місце, на якому стоїться, про ту грома-ду, в якій живеться. І то дба-ти так, щоб нам здавалось, що від того місця залежить доля цілого народу. Ви самі й близькі Вас дбайте за те, щоб у Вашій місцевій аме-риканській газеті було поміще-не таке, що відповідає нашій гідності і честі. Нам треба праці нас усіх, а не тільки од-ної газети, організації, чи о-собин. Не одною „Свободою“, а спільною працює усіх нас, зможемо піднести наш нарід на справжню височину.

3 ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЯ

ШАРОН, ПА.

Перший Український День.

Ще ніколи не бачила наша громада так гарного й числен-ного здвигу, як на Українсько-му Дні, 29. червня, який уря-дили спільно організації при укр. прав. парохії, в городі „Френк-Кроса“, в Мезюрі, О-гайо. З раня було хмарно і виглядало на дощ, але в по-лудне випогодилося і вже в першій годині город був за-повнений людьми.

Приїхали босом громадяне з Ньюсел, со своїм хором і шкільними дітьми. Приїхали й близькі сусіди з Йонгставну, також з хором із дітьми. Най-більше старань в цій числен-ній участі громадян з Йонг-ставну можна завдячувати п. П. Сагліці, що теж постарався, що з цього дня і програми знято кольорову фільму.

По полудні почалася про-грама. Виступили танцюристи школи Авраменка з Шерон, що їх навчив п. Арсеній і від-танцювали гарні національні танці. Виступили спільно злу-чені хори, числом 60 душ, а саме: „Кобза“ з Шарону, „Сурма“ з Ньюсел і „Банду-рист“ з Йонгставну, які, під-диригентурою о. С. Мусійчу-ка відіспівали вязанку украї-нських народних пісень. Промо-ву виголосив п. Максим Оле-нич, з Йонгставну, зсусувавши коротко значіння таких днів, що то витворюють любов і братерство, та підкріплюють віру в краще завтра України. Він накликав, щоб щоб лю-бити американську вільну краї-ну та працювати в згоді, теж і для визволення України.

Привіт від громади з Нью-сел зложив її предікан п. Іван Дацко, а з Йонгставну п. Сагліца, що заявив, що радіє з такого Дня і зєднання цих громад, в чім є заслуга пра-цівника й любителя свого на-роду о. С. Мусійчука. Оба бе-сідники давали запоруку, що любов і згоду цих громад не розіють ріжницями між еписко-пами і священиками, ні полі-тичний та релігійний фана-тизм.

Найкращою точкою програ-ми були діточи вправи злуче-них шкіл всіх трьох громад, також під управою о. С. М. Сонічко осяло діточи личка, а рухи їх у виравах і живі пісні доказували, що не вмерла Ма-ти Україна, як будуть діти тут в Америці отак працювати.

Потім діти ще заспівали кілька пісень до концерту. При-кінці відбулися перегони і ве-селі гри та спортові змагання. Зі всього цього знято фільму.

Не можна забути, що при-віт і подяку присутнім гостям й своїм зложив гарними пат-ріотичними словами предіс-кни шеронської громади, мо-лодий тут роджений п. Ми-хайло Цап.

Він з своїми активними ко-митетовими й іншими грома-дянами постарався, що цей День випав гарно й успішно.

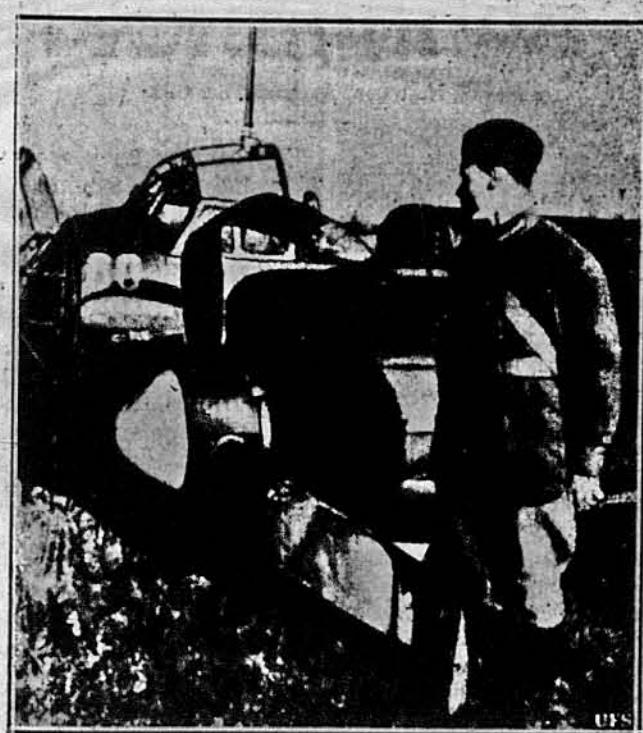
При кінці програми про-мовив о. Мусійчук і вів заво-до згоди й братньої любови. На народні потреби зібрано \$6, які переслано через Обєднан-ня на найбільш конечні на-родні цілі.

Ол. Попів.

ПОЧВІРНИЙ СОЮЗ

ТОКІО. — Японський часо-пис „Асагі“ заповідає, що те-пер повстане союз чотирьох потуг: Великої Британії, Злу-чених Держав, СССР і Китаю. Той союз, каже часопис, буде звернений не тільки проти Німеччини, але теж і проти Японії.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХО-ДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.

З РОСІЙСЬКО-НІМЕЦЬКОЇ ВІЙНИ.—Російський вояк на сторожі коло розбитого німецького літака.

ЗБОЛШЕВІЗОВАННЯ „ТРЕМБІТИ“

„Заря Востока“, з 29. квіт-ня, орган Центрального КПБ-Грузії пише про виступ львів-ського державного хору „Трембіта“ між іншим наступ-не:

„Державний хор „Трембіта“, в його сучаснім складі зорга-нізовано по визволенні Захід-ної України і Білоруси з ярма польських панів. Колиш це був невеликий колектив, скла-дений переважно з селянських інтелігентів, які тоді не мали змоги зайнятися якоюсь іншою працею. Хор подорожував по селах Західної України і про-вадив розуміється злиденне існування. По устійненні совет-ської влади в західних обла-стях України хор було пере-брано на державний кошт.

Склад його було збільшено з 20 до 80 осіб (32 жінки і 48 чоловіків). Хор складається тепер з українців, поляків і жидів. Більшість їх дістала спеціальну музичну освіту. Ре-пертуар хора складається з пісень українських та інших советських народів і з ори-гінальних творів советських композиторів. Сучасна подо-рож містами СССР є для хора значною і цікавою подією. Вона знайомить його з вели-чезною соціалістичною розбу-довою держави, з культурами советських народів, національ-ним і соціалістичним змістом, збогачує його програм нови-ми творами...“

Стільки говорять тов. Ф. Бойченко, директор хору. Про програму його виступу 27. IV в Тіфлісі повідомляє часопис: „Концерт розпочався „Піс-нею про Сталіна“, потім було виконано „Наклеп“ з „Севіль-ського голяра“, „Ноченька“ з опери „Демон“ і народні пісні „Сонце низенько“, „Закувала та сива зозуля“ і інші...“

Отже з хору, що „провадив злиденне існування“, але був українським, зробилась „Трем-біта“ знаряддям славлення Сталіна та пропаганди моско-вського імперіалізму. Ось так виглядає московський „по-ступ“ на Україні.

ПІВЛІСЬКИЙ, Н. Д. — Півліс-ський збори Тов. У. Н. Союзу, відбудуться в неділю, 20. липня, в го-дині 3:30 пополу-ді, в галі церковній, Washington & Abel Sts. Обов'язком всіх членів являть-ся на збори. — М. Філас, предс.; М. Петруха, кас.; В. Пулак, секр.

ЛОРЕН, О. — Місячні збори Тов. У. Н. Союзу, відбудуться в неділю, 20. липня, в го-дині 1:30 пополу-ді, в галі 2545 1st St. Про-ситься членів прийти на час. — М. Шемич, секр.

ЛІТЛ ФАЛС, Н. Р. — Півліс-ський збори Тов. У. Н. Союзу, відбудуться в неділю, 20. липня, в го-дині 3:30 пополу-ді, в галі 2545 1st St. Про-ситься членів прийти на час. — М. Шемич, секр.

ПЕРТ АМБІ, Н. Д. — Півліс-ський збори Тов. У. Н. Союзу, відбудуться в неділю, 20. липня, в го-дині 3:30 пополу-ді, в галі 2545 1st St. Про-ситься членів прийти на час. — М. Шемич, секр.

НЮ ГЕВЕН, КОНІ. — Збори Тов. У. Н. Союзу, відбудуться в неділю, 20. липня, в го-дині 3:30 пополу-ді, в галі 2545 1st St. Про-ситься членів прийти на час. — М. Шемич, секр.

МАРШАЛ СІГМУНД ВІЛЬГЕЛЬМ ЛІШТ, котрий, кажуть, займає станови-ще румунського диктатора, ге-нерала Антонеску.

МАРШАЛ СІГМУНД ВІЛЬГЕЛЬМ ЛІШТ, котрий, кажуть, займає станови-ще румунського диктатора, ге-нерала Антонеску.

ЗАПОРОЖЖА

Написав А. Чайковський.

I. Вступ.

Чимало в нас говориться і пишеться про Запорожжя, про запорожських козаків, про їх славі боротьби з невірними, ворогами хреста, про їх славі походи на турецькі та татарські землі, про боротьби з воєводами України. У нас про цю нашу бувальщину співається пісню-думи.

А однак український загаль, хоч лине серцем до тої нашої давньої бувальщини, до слави, не має про Запорожжя доброго розуміння і бачить те історичне Запорожжя ненавчю у мряці без ясного, виразних контурів і обрисів.

Про Запорожжя писалося, і тепер пишеться на двоєкий лад. Польські та московські історики здебільша, а популярні письменники в повістях і романах представляють Запорожжя як об'єднання усього дикої навалочі, котра жила грабунком, не мала у себе ніякого закону ні моралі і поповняла такі злочини і варварства, що аж диво, що Господь не покарав їх содомським вогнем. Досить прочитати повість польського письменника Генрика Сенкевича, „Огнем і мечем“, про один побут польського шляхтича на Січі, щоб не відвернувся з відразою від того препоганого кода, і соромитися тої сторінки нашої історії, в котрій Запорожжя відіграло головну роль.

Другі знову письменники, граючи на струнах романтичного сентименту, ідеалізують Запорожжя в поезії і прозі, що читача доводить аж до задурі. Та ні одно ні друге не доведе до зрозуміння того, як було справді.

Хочу піти середню дорогою і на підставі тих матеріалів, які у мене під рукою, айсувати читачам Запорожжя в його реальному виді. Із того нариса побачимо, що ніхто не має підстави поганити цієї сторінки нашого минулого.

Правда, що були грабунки

по нашому боці, але тоді такий був час, що війна і грабунки йшли в парі, що війни велися жорстоко з метою винищення противника без огляду на те, чи то був жовірі, чи спокійний громадянин, що війни велися на кошт населення воєнної території, а грабунки називалися воєнною добою для наємного війська, котре лиш задля тої добути йшло на війну. А чим тепер інакше ведеться війна? Та лиш ріжниця, що грабунки називаються реквізицією, а нищення населення називається інтервенціями, конфікованнями, розстрілами та шибеницями і заложницями. Тепер робиться те саме в рукавичках, а перше в давнину робилося голіруч.

Головною характеристикою Запорожської республіки був щирий демократизм. Він випередив Європу на цілі століття. Він появився у нас тоді, коли по усій Європі людина зачиналася від шляхтича, а все проче вважалося або півлюдьми, або такі двоножним робучим скотом. Отож коли у той час в цілій Європі панували різкий поділ на класи і стани, що з одного стану до другого не було доступу, то на Запорожжя всі вважали себе рівними, товаришами, братами з рівними правами і обов'язками для всіх горожан запорізької землі. В Європі були писані закони, котрі являлися клаптиками безвартірного немічного паперу, через брак езекутиви; на Запорожжю нема писаного закону, лиш право звичаєве, котрого всі мусіли слухати, котре мало за собою сильну езекутиву влади, і мало силу своєї постанови перевести в життя.

Запорожська земля мала лиш два слова, котрі робили її симпатичною для кожного, котрі притягали до неї людей і починалися до її розросту; воля і рівність. Та не можна розуміти волі так, що кожному вільно було робити усе, що

йому подобалося. Не був це анархізм, як дехто хоче мати. Воля родила обов'язки, а в тім вона полягала, що хто сповнив узяти на себе обов'язки, той мав волю. А рівність була у тому, що там не було ні пана ні слуги. Шляхтич гербовий, який прийшов на Запорожжя, мусів жити в братерстві і рівності з своїм колишнім підданцем, вчений мусів брататися з аналіфбетом.

II. Територія Запорожжя.

З польських королів звернув перший увагу на Запорожжя Жигмонт Август. Йому прийшло на думку вжити Запорожців як певну охорону проти набігів татарської орди. Він перший загадав списати Запорожців у реєстр і взяти тих реєстровців на службу Польщі.

Але що Запорожці через усе час свого існування покликалися все на Баторієву реформу, то з того вийшла легенда противна історії, що Степан Баторій був першим організатором запорожського війська і великим приятелем козацтва. Від тої туманної легенди не був вільний і наш народний геній Т. Шевченко. Тимчасом Баторій potwierдив лиш план короля Жигмонта Августа, надав козакам землю, але не свою, і то таку, на яку ніхто через безстану не безпеку перед татарськими набігами не квапився йти. Він лиш для того звернув увагу на козаків, що то була певна гранична сторожа від татарської сторони, і тому, що у той час розпочав він війну з Московщиною і треба йому було доброго і дешевого війська, якого лише Запорожці могли достачити. Баторій старався завести реєстри козацькі та для того, щоб козацтво зорганізувати, а лиш тому, щоб козаків взяти в тверді карби і здержати їх від набігів на турецькі і татарські землі, за що турки дуже гнівалися і грозили Польщі війною. Поза тим король цей не зробив для козаків нічого. А як він люблязо відносився до Запорожців, то є доказом те, що поручив воеводи брацлавському Збаражському заманити Івана Підкову, який вертався з Молдавії до себе під позором, щоб перед королем виправдав за свій похід на Молдавію, заручаючи, що нічого йому не станеться. Коли Іван Підкова послушався, і приїхав до Львова, приказав його Баторій ув'язнити і на ринку у Львові відрубати голову. Даремне польські пани, які тоді були з королем у Львові, просили за Підкову, представляли, що той запорожець проти Польщі в нічому не провинився, що це було б корисно для Польщі, колиб на молдавському державстві засів свій чоловік, котрий би при допоміж Польщі прогнав турків і освободив Молдавію від турецького ярма, що Підкова пішов на Молдавію запрошений самими молдаванами — ніщо не помогло, і найкращий син Запорожжя

поне смирть на львівському ринку в 1578. р.

Границі запорожських земель йшли так:

Від Терехтимирова на низ Дніпром до Чигирина, а в ширину по степ; — город Самарі аж по річку Орел аж до ногайських степів; — через Дніпро і Дніпровий та Богодівий лиман на Очаківські Поля і вгору річки Богу по річку Сеньоху; — від самарських степів через степ до р. Дону.

Ця територія запорізьких земель була поділена згодом на вісім повітів, які звалися паланками. Це були оселі з окремою адміністрацією під управлінням полковників і сотників, мали свої суди і підлягали запорізькій Січ-кошіві, котрий видавав грамоти на поселення. Паланки називалися так: 1) кодацька, 2) інгульська або перевозенська, 3) бугогардовська, 4) орлівська, 5) самарська, 6) калмійська, 7) проточенська, 8) прогноїська.

Столицею запорожської республіки була Запорожська Січ. Вона називалася теж кошом. Тут була верховна влада усього Запорожжя.

(Дальше буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

РОЧЕСТЕР, Н. Й. — Парічні збори Сестр. Родж. Пресв. Богородиці, від. 36, відбуються в п'ятницю, 18 липня, в галі церковній, в год. 7, тощо. Проситися членів явитися на означений час, бо маємо важкі справи до вирішення. Контрольна комісія буде здавати справоздання за минулих 6 місяців. Тож кожна членів повинна прийти на збори і вислухати справоздання. Проситися, прийдуть членів до Союзу й до Сестрицтва. — За уряд: Марія Гойсак, пресд.; Марія Ходак, секр.; Анастасія Гришак, кас.

ШКАГО, ІЛЛ. — Місячні збори Тов. ім. Т. Шевченка, від. 252, відбуються в неділю, 20 липня, в год. 12:30, в парохіальній галі, 1944 191 ул. Проситися всіх членів явитися на збори в справі пікніку і також заплатити свої вкладки. — І. Магас, пресд.; П. Хомин, секр.; М. Батюк, фін. секр.; І. Сливка, кас.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 83, відбуються в суботу, 19 липня, в год. 7, вечір, під ч. 847 Норт Френклін ул. Проситися членів прийти на ці збори, бо маємо багато нових справ до поагодження. Довгуючих членів проситися впривнати свої вкладки. — С. Чорномаз, секр.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

У четвер, 10. липня 1940., в год. 8, рано по довгій недугі помер член Бр. св. О. Нікола, від. 104. У. Н. Союзу в Перт Амбой, Н. Дж.

МИХАЙЛО ШВАЙКА. Покійний походив зо села Хотимир, повіт Томшак, Західна Україна. Проживав всего 55 років.

До У. Н. Союзу вступив 31. грудня 1913. року. Похорон відбувся в суботу, 12. липня 1941. в укр. катол. церкві.

Оставив в смутку жену Анастасію, 5 дітей, 2 внуки, а то: Марію, заступу Віню, Євгенію, заступу Кафтан і Катерину, заступу Товт; двоє малолітніх: Гелену й Мадгаліну. Нехай вільна земля Вашингтона буде йому пером! Г. Мисак, секр.

ФІЛЬМОВИЙ АКТОР
ВИКТОР МАТЮК

і Беті Грейбел, що мають незадовго побратися.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ЧЕСТЕР, ПА. — Парічні збори Бр. св. Арх. Михайла, від. 352, відбуються в неділю, 20. липня, в галі церковній, зара по Ст. Божій. Проситися всіх членів прийти на збори і вислухати справоздання з цього пія року. Контрольори здають справоздання. Проситися всіх членів прийти, бо маємо кілька дуже важких справ в юних грамотах для дітей. — Р. Бандирський, пресд.; М. Окунський, кас.; М. Гавриляк, секр.

ШКАГО, ІЛЛ. — Збори Сестр. Благовіщення, від. 125, відбуються в неділю, 20. липня, в год. 12:30 сполудня, в парохіальній галі при Оклей і Райс ул. — Анна Васильовська, пресд.; Ольга Оленець, кас.; Іванка Подола, секр.

Д-Р С. ЧЕРНОВ

● Гострі й хронічні недуги чоловіків і жінок — Шкіра й кров.
● Аналіза крові для подружжого свідомості.
● Генероїди й желакі лікуються без операції.
223 SECOND AVE., cor. 14th St., NEW YORK CITY, Room 14.
Gramercy 7-7897.
Офісові години 10—8; неділя 11—2.
Жінка-доктор до обслуговування.
X & флюороскоп.—Екзамінація \$2.00.

УЖЕ ВИЙШЛА НАКЛАДОМ ОБЕДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ СЛАВНА ПОЕМА ІВАНА ФРАНКА

МОЙСЕЙ

в англійськй перекладі
ВОЛОДИМИРА СЕМЕНИНИ
з передмовою Степана Шумейка
про життя й літературну діяльність
Івана Франка.
ЦІНА 50 ЦЕНТІВ.
Замовляйте в книгарні „Свободи“:
“SVOBODA”
81-83 GRAND ST., P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВИТАЮТЬ ВИЗНАЧНОГО БРИТИЦЯ. — Тубильці в Гоголюють витали оноді соком з ананасів сера Виктора Сасуна, що є одним з п'яти найбагатших людей світа, як він задержався там у дорозі з Англії до Шангаю.

ТАРЗАН ч. 356. — Союзник нетрів.

Маючи Тома в своїх сильних лабетах, Банчак почав ступнево затискати лабеті, щоб так задушити Тома.

Але в що хвилину зза корчів висунувся молодий лев. Це був один з тих молодих левів, з якими давніше був заприятелювався Том.

Побачивши Тома і малпу, лев розлютився. Його лютя була звернена проти малпи. Льви все ненавидять малп. Крім того лев симпатизував з Томом.

Молодий лев приступив до боротьби по стороні Тома. Сильний Банчак ще далі держав Тома в своїх лабетах і не випускав його.

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК НА ФІЛАДЕЛФІЮ І ОКОЛИЦІ

ВДОВЕЦЬ пошукує до заряду до му ВДОВИЦІ в віці 50 до 65 літ, здорової, людиної, безлітної, що вміє варити. Голоситися на адресу:
S. A. c/o SVOBODA,
P. O. Box 346, Jersey City, N. J.
161-3

МИХАЙЛО НАСЕВИЧ
cor. FRANKLIN & BROWN STS.,
PHILADELPHIA, PA.
Tel. Market 1320
ОБСЛУГА В ДЕНЬ І ВНОЧІ

ЦІЛИЙ ПОХОРОН з цією прекрасною металеву труною, двома квітами, квітами, балюванням, вживанням Похоронного Дому і т. д. \$295.00

Все, чого треба, з виїзком однієї й п'ятидесяти за церкву відправу й центри.
S. KANAI KAIN
433 State St., Perth Amboy, N. J.
Phone: Perth Amboy 4-4646

МИРОН ЛИТВИН І СИН
УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ
Обслуговування широкі й чесні
Main Office:
383 MORRIS AVENUE,
cor. Springfield Ave.,
N. E. W. A. R. K., N. J.
Phone: Essex 3-6347
Branch office (Філія):
969 SOUTH BROAD STREET,
TRENTON, N. J.
Phone: Trenton 8588

ІВАН БУНЬКО
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
зарядкує погребам по ціні так низькій як \$150
Обслуговування найкраще.
JOHN BUNKO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 E. 5th St., NEW YORK CITY.
Dignified funerals as low as \$150
Telephone: GRamercy 7-7661.

ПЕТРО ЯРЕМА
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
ЗАНІМАЄСЯ ПОХОРОНАМИ
В БРОНКСІ, БРОУКЛІНІ, НЬЮ-ЙОРКІ І ОКОЛИЦІХ
129 EAST 7th STREET,
NEW YORK, N. Y.
Tel.: Orchard 4-2588
BRANCH OFFICE & CHAPEL:
707 PROSPECT AVENUE,
(cor. E. 155 St.), BRONX, N. Y.
Tel.: Melrose 5-6577

СТАВІАЙТЕ В РЯДІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА“